

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Stephani Balvzii Tvtelensis Præfatio Ad Lectorem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

STEPHANI BALVZII

TVTELENSIS

PRÆFATIO

AD LECTOREM.

PRÆCLARE Germanicus apud Tacitum in secundo annalium libro, *Non hoc præcipuum amicorum munus est, inquit, prosequi defunctum ignavo questu, sed quæ voluerit meminisse, quæ mandaverit exequi.* Desleo equidem illustrissimum virum, ac sempiterna memoria dignum, Petrum de Marca Archiepiscopum Parisiensem, optimum Mæcenatem & patronum meum; ac tamenetsi lamenta & lacrymas fortasse aliquando deponam, nam hæctenus non deposuisse me verè dicere possum, dolorem tamen ac tristitiam ponere non velim, semperque meminero mandatorum ejus. Mandavit autem ille supremis sermonibus ut curam susciperem lucubrationum ejus, sive earum quæ jam editæ fuerant, sive etiam illarum quæ nondum prodierant in lucem. Sciebam destinasse illum nova editione donare dissertationes de concordia sacerdotij & imperij, si diutiùs in vita fuisset, illisque addere libros qui promissi ab eo in præfatione fuerant, pulchro sanè & utili consilio. Ea de causa, cum illo mortuo relegerem schedas ejus, putavi debere me ab illarum dissertationum editione incipere in exequendis mandatis ejus. Accessit deinde auctoritas illustrissimi viri Francisci Bosqueti Episcopi Monspelienensis, virtutum & literarum antistitis: qui pro veteri amicitia quæ illi cum Marca fuit, & pro eximia quadam in me propensione, me statim verbis amantissimis & honorificentissimis hortatus est ut quamprimum me accingerem ad novam editionem istarum dissertationum, cujus adornandæ consilium ab auctore non ita pridem captum fuisse noverat. Et ut vehementiùs me, licèt ad id sponte currentem & mandato Mæcenatis adstrictum, incitaret, additionem quandam postea misit quæ edita est in capite primo libri secundi, cujusque scribendæ occasionem deprehendere poteris, Lector, in epistola quam vir illustrissimus ad me pro sua humanitate tum scripsit, quæ edita est inter Elogia. Multi præterea amicorum me crebrò monuerunt ut libros istos editionis honore donarem, nihil posse me præclarius aut pulchrius efficere pro Gallicanæ Ecclesiæ & istius florentissimi regni gloria, debere me etiam istud memoriæ illustrissimi Archiepiscopi ne

PRÆFATIO.

paterer interciderere opus tot annorum & tam eruditarum vigiliarum. His de causis manum operi admovens, priores quatuor libros recensui, emendavi, aliquot additionibus ab auctore ipso compositis auxi, denique notis illustravi ubi occasio tulit. Addidi deinde tomum secundum integrum, nunquam antehac editum; in quo edendo præcipue opus fuit mea cura & diligentia. Nam præterquam quod libri isto tomo comprehensi describendi fuerunt ex autographo viri illustrissimi, sextus liber itemque septimus Gallicè tantum extabant, ideoque vertendi fuerunt in linguam Latinam. quod etiam contigit in ultimis duodecim capitibus libri octavi. Nam nihil moror operam quæ conlocata est in conficiendis capitum-breviariis.

Cùm editio isthæc vulgata fuisset, ita publica omnium ordinum Gallie gratulatione suscepta est ut vix quisquam fuerit eorum qui hæc studia amant qui librum illum statim non legerit, nemo qui non admiraretur consilium & industriam operis. Itaque omnes summum virum ferre laudibus, quod tam acerultor violatæ disciplinæ ecclesiasticæ fuisset & libertatum Ecclesiæ Gallicanæ propugnator & studiosissimus & fortissimus. Videre erat eruditos & istarum rerum curiosos venire festinos ad typographum, tanquam vererentur ne non brevi superesset exemplar venale. Neque verò intra Galliam substitit hic ardor. Perrupit etiam claustra oceani ac maris mediterranei, montesque ac flumina superavit. Nam præter Italos, Hispanos, Anglos, Belgas, Batavos, Germanos, qui vicini nobis sunt, quique librum illum ad se mitti è Gallia postularunt, delatus est etiam usque ad ultimos ferè Pannoniarum fines. Vnde in univèrsam æstimanti, affirmare licet vix unquam emerisise librum qui tanto favore generis humani exceptus sit, & cui tam præsto tamque constanter adfuerit eruditorum hominum approbatio.

Sed adversus hæc reclamant ranae quædam & cyniphes & muscæ morituræ, (ut Vincentij Lirinensis verbis utamur) dicentes tomum secundum istius operis esse imperfectum, lucubrationes porro quæ à doctis viris componuntur pro infectis habendas esse si non ultimam manum illis admoverint, istas editas fuisse ex apographo Gallico nullius auctoritatis, ex eoque versas fuisse in linguam Latinam, cum porro multa ex opinionibus suis circa potestatem ecclesiasticam mutasse postquam factus est Episcopus. Satis audacter, ut opinor. Vnde enim habent Marcam non admovisse ultimam manum his dissertationibus? Immo ego certus sum admotam ab illo fuisse paulò antè quàm moreretur, id est, initio anni millesimi sexcentissimi sexagesimi primi. Quod qua ratione e venerit, paucis exponam. Res enim est magni momenti. Agebatur tum de judicandis Episcopis qui formulæ adversus quinque propositiones è Iansenio excerptas subscribere recusarent. Cùm ea res à conventu Ecclesiæ Gallicanæ, qui tum Parisiis habebatur, delegata Marcæ fuisset unà cum nonnullis aliis Episcopis & secundi ordinis Clericis, jussit ille ut sibi traderem dissertationes de Conciliis provincialibus & nationalibus Gallie & de judiciis canonicis Episcoporum. Illas ergo relegit diligenter, & tandem, cùm eas mihi rursum commisisset servandas, his omnino verbis usus est: *Hæc tu mihi serva diligenter. Quo tempore scribebam dissertationes istas, totum illud negotium mihi, ut video, valde perspectum erat. Dissertatio præsertim de judiciis canonicis Episcoporum est plurimi faciendâ. Nihil à me unquam elaboratum est tam accuratè. Ita de se loquebatur vir modestissimus, non dicturus si putasset dissertationes illas ad incudem revocandas esse.*

Aiunt

PRÆFATIO.

Aiunt deinde illas editas ex Gallico exemplari nullius auctoritatis, & in Latinam linguam versas, à Baluzio nimirum. Atqui Baluzius descripsit ex autographo viri illustrissimi, non ex apographo quodam mutilo aut imperfecto; ut verè scriptum ab illo sit eas ex autographo editas fuisse. Necessarium autem fuit illas verti Latinè, quia reliquæ partes operis Latinæ erant. Id verò fecit Baluzius ea fide & ea diligentia ut ne æmuli quidem ejus ausi hætenus sint cum arguere malæ fidei, facturi haud dubiè si qua lux mendacij & imposturæ affulsisset. Vbinam igitur est crimen quod severi illi alienorum factorum dictorumque censores imputant Baluzio?

Quod verò aiunt Marcam multa ex opinionibus suis circa potestatem ecclesiasticam mutasse postquam factus est Episcopus, nescio quid intelligant verbis illis generalibus. Nam si de fide agitur, ille semper docuit damnationem hæreson ad Ecclesiam pertinere, & in hujuscemodi rebus Principes sequi debere, non præcedere; neque puto illos qui ista scribunt velle dicere ipsum sententiam in hoc suam mutasse. Quòd si disciplinæ ratio attenditur, non diffiteor quin illi contingere interdum potuerit quod istarum rerum curiosis contingere sæpe solet, nimirum ut post multas vigilias, postquam causas maturiùs ac diligentius examinarunt, abjectis primis cogitationibus suis, vera pro falsis amplectantur. Regula enim ac lege fidei, quæ una omnino est, ut Tertullianus ait, sola immobili & irreformabili manente, cetera admittunt novitatem correctionis. Attamen illud est magnificum ad gloriam istorum librorum, quòd illustrissimus Archiepiscopus nihil in illis censuit esse mutandum. Cur enim, si mutavit sententiam, non igni abolevit istas dissertationes, ne quid ex veteribus opinionibus suis superesse posset? Atqui ita non damnandas esse arbitrabatur ut etiam sub finem vitæ eas se dignas esse pronuntiaret, ut suprà diximus. Eant ergo ridicula hominum figmenta. Maneat suus libris istis honor & sua reverentia.

Reliquum est ut heic nonnulla dicamus ad commendandam secundam istam editionem, non sanè captandæ hinc gloriæ causâ, sed ut sciant lectores quantum utilitatis ex ea derivari possit in publicum. Ea quippe prima mihi semper cura fuit. Igitur admonendus est lector novam istam editionem multò emendatiorem esse quàm primam, tum adnotatum ferè ubique esse in margine si quando de eadem materia tractatur in diversis totius operis locis, laudatos plerosque scriptores in margine qui consuli possunt ab eo qui causam quampiam accuratè cognoscere voluerit, reddita Latinè loca quædam quæ Gallicè tantùm extabant in fine libri sexti, denique nihil ommissum esse ut hæc editio prodiret emendatissima, adeo ut affirmare liceat mendas non admodum multas remansisse in tam vasto opere.

Deinde, cum liber quintus, in quo tractatur de dignitate & auctoritate Legatorum sedis apostolicæ, imperfectus esset, tum mea sponte tum amicorum hortatu hanc in me curam suscepi ut eum supplerem, non sine magno labore. In illo autem supplemento fusè disserui de vicariatu Episcoporum Thessalonicensium & Arelatensium, de frequentia legationum, de cupiditate, avaritia, fastu, & luxu Legatorum, de procurationibus eorum, de facultatum examine antè quàm munere suo fungantur. Hæc sunt præcipua capita illius supplementi.

Occasio postulat ut quoniam mentio incidit libri quinti, qui gravissima errandi causâ Fageto fuit, heic nobile illius mendacium detegam. Ex qua

PRÆFATIO.

cura nostra illum maximum fructum percipient eruditi, quòd facile intelligunt quàm parva ei fides habenda sit in rebus magni momenti, cùm in istis levissimis immensum aberret à vero. Ait ille dissertationem de Legatis Latine scriptam à Marca esse anno MDCXL. antè quàm liber Oprati Galli, cujus occasione scriptus est liber de concordia, prodiiisset in publicum, illamque manu scriptam Cardinali Richelio & Cancellario traditam à Marca esse *de publico nil cogitante*. Hæc sunt enim Fageti verba. Quis verò de re ista dubitare posset post testimonium reverendi illius viri, qui tum adeo assiduus auctori erat ut priores quatuor libri de concordia antè manu ejus descripti sint, postquam eos Marca elucubraverat, quàm typographo traderentur? Aliter tamen se res habet. Nam tractatus iste de Legatis scriptus tantùm fuit post quatuor libros de concordia; editusque simul cum aliis statim fuisset hic quintus liber, nisi præcipitata fuisset editio operis curâ Eminentissimi Cardinalis Richelij, ut dixi olim in præfatione mea ad libros de concordia. Adhuc tamen illud ipsum probabo manifestissimis argumentis. Heic verò mihi lucem commodissimè præferet ipse reverendus Fagetus; qui quo tempore dissertationes istæ componebantur ab illustrissimo viro, eas, ut toties dictum est, manu sua describebat; ubi verò ventum est ad librum quintum, cujus editione superfederi placuit, operam suam interrupit, postquam aliquot tantùm paginas descripsisset quæ sunt in potestate mea. Initium itaque istius tractatus, quale manu Fageti descriptum habeo, tale est: *Liber v. cap. 1. Post assertam superiore libro conservandarum libertatum Ecclesia Gallicana auctoritatem, Legatorum à latere dignitas & claritudo priorem locum sibi vindicat in his dissertationibus*. Respicit itaque ad librum quartum operis de concordia, in quo agitur de appellationibus tanquam ab abusu. Rursum dissertationem istam scriptam esse post alios libros de concordia evincit vel iste locus ex capite XI V. hujus libri v. §. v. *Cur autem in Concilio Francofordiensi hæc synodus admissa non fuerit, diximus libro I I. cap. XVI I.* Librum porò istum ab auctore scriptum esse ut ederetur simul cum quatuor prioribus probant sequentia verba ex cap. x. §. 1. *Sed restitutionem istam Theodoretii accuratè discutimus tomo secundo in exercitatione de judiciis canonicis Episcoporum*. Ita nos hunc locum edidimus in prima editione. Vnde interim colliget lector fidem meam in edendis his libris. In hac verò secunda editione, cùm animadverterem hunc tractatum à primo tomo, cui destinatus erat, transisse in secundum, voces illas *tomo secundo* jugulavi ut inutiles & superfluas.

Cogitasse porò Marcam de edenda dissertatione illa de Legatis colligitur etiam ex dissertatione de epistola Vigilij, in qua §. XI I. ita scribit: *Prima enim semper fuit in synodis œcumenicis sententia Romani Pontificis; qua non expectata, nihil decerni moris erat; quemadmodum servari solebat in senatusconsultis ad orationem Principum factis, ut dicam tomo secundo de concordia sacerdotij & imperij*. Respiciebat enim ad caput septimum & octavum libri quinti de concordia.

Probant hæc, ut ego quidem arbitror, dissertationem de Legatis scriptam esse post susceptum consilium scribendi operis de concordia, Marcam porò de publico cogitasse cùm illum scriberet, contra quàm asserit Fagetus. Sed quod addit idem reverendus vir, Marcam dissertationem istam manu scriptam dedisse Richelio & Cancellario, omnino ridiculum est. Nam ea perfecta nunquam fuit, ob præcipitationem quam diximus Cardinalis Richelij, & vix ad quartam partem pervenit rerum quas in libro illo ponere desti-

PRÆFATIO.

naverat auctor; ut planum est ex præfatione ejus, in qua rationem consilij sui exponit. Daturus autem non fuit ille pro sua prudentia opus imperfectum, præsertim summis viris. Si quid heic memoriæ habuisset Fagetus, si librum illum vidisset quo tempore ista scribi consentiebat, non incidisset in hunc pudentium errorem. Sed, ut video, non tractavit editionem libri de concordia quam ego procuravi; & transversum præterea illum egit impotens libido destruendi quæ à me scripta erant, tum etiam deforme obsequium quod auctoribus suis præstitit in scribenda vita illustrissimi Archiepiscopi. Simile mendacium de libro de Primatibus nos nuper deteximus in præfatione nostra ad tres dissertationes illustrissimi Archiepiscopi.

Post constitutum tempus quo liber quintus scriptus est, necessarium videtur nonnulla dicere de tempore quo tres libri sequentes elucubratum sunt. Sextus & septimus compositi Gallicè sunt anno MDCXL. traditque tum manu scripti Cardinali Richelieu. Libri octavi sexdecim priora capita confecta Latine sunt anno MDCLII. post reditum Marcæ ab Hispania citeriori. Duodecim verò ultima ejusdem libri capita, quæ continent satis uberem dissertationem de investituris & de juræ Regaliæ, anno MDCXL. Gallicè conscripta fuerunt. Quod ideo visum est admonere ut eatur obviam audaciæ quorundam qui quidvis calumniantur.

Edidi in fine tomæ primi duo opuscula Hrabani Archiepiscopi Moguntini, quæ nondum in lucem prodierant. Cujus autem momenti sint hæc opuscula docet præfatio nostra cum illis excusa.

Denique addidi Notas meas, interdum uberes, sicubi occasio tulit, interdum breves, itémque nonnulla ecclesiasticæ antiquitatis illustra monumenta quæ hæcenus latuerant.

Illud postremò admonendum esse putavi lectorem, eo ipso tempore quo secunda isthæc editio procuratur, nova luce donatas à me esse tres dissertationes illustrissimi Archiepiscopi ejusdem ferme argumenti cum istis, certè in quibus vir summus permulta fusiori stilo executus est quæ leviter tantùm attigerat in libris de concordia. Eas autem dedi sic emendatas ut posteriori diligentia nihil relictum sit. Prima tractat de epistola Vigilij Papæ pro confirmatione quintæ synodi œcumenicæ, secunda de Primatibus, tertia de tempore quo primùm in Galliis suscepta est Christi fides.

Vale, lector; & cum leges istas dissertationes, mihi bene precare, qui illas ab interitu vindicavi.

